

06.09.2024

POL-2024-126795

Eduskunta, hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto HE 29/2024 hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi hallituksen esitykseen Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia. Esityksellä lyhennettäisiin kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien pituutta. Lupien jatkaminen edellyttäisi arviota kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta. Lisäksi esityksessä uudistettaisiin kansainvälisen suojeluaseman myöntämistä, lakkauttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä vastaamaan määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia. Toissijaisen suojeluaseman poissuljentaperusteita täydennettäisiin määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla.

2 Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto

Esityksessä ehdotetaan lyhennettäväksi oleskelulupien kestoa vastaamaan määritelmädirektiivin mukaisia vähimmäispituuksia. Ensimmäinen oleskelulupa pakolaisuuden perusteella lyhennettäisiin kolmeksi vuodeksi neljästä vuodesta ja toissijaisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan. Jatkolupa pakolaisuuden perusteella myönnettäisiin kolmeksi vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan ja toissijaisen suojelun perusteella annettava jatkolupa myönnettäisiin kahdeksi vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan. Muutoksilla mahdollistetaan lyhyempi sykli arvioida edellä mainittujen oleskelulupien jatkamisen tarvetta.

Poliisin keskeisenä ulkomaalaislain veloitteena on torjua laitonta maassa oleskelua. Tästä näkökulmasta voidaan pitää perusteltuna oleskeluluvan perusteiden tarkastelua lyhyemmällä aikavälillä, jotta ulkomaalaisen oleskeluoikeuden perusteet ja kohdemaan tilanne tulee tarkastettua ja varmistetaan, että oleskelulupa perustuu ajantasaiseen tilanteeseen.

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakiin määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia koskien kansainvälistä suojelua. Poissuljenta ulotetaan

koskemaan myös yllytystä ja muutoin rikoksiin tai tekoihin osallistumista sekä kansainvälisen suojeluaseman saamisen jälkeen tehtyjä tekoja. Toissijaisen suojelun osalta poissuljentaperusteeksi lisätään määritelmädirektiivin mukaisesti yhteiskunnan tai kansallisen turvallisuuden vaarantaminen. Toissijaisen suojeluaseman osalta poissuljentaperusteeksi lisätään myös alkuperämaasta lähtö vain rikosseuraamusten välttämiseksi. Näillä edellä olevilla esityksillä voidaan katsoa parannettavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mitä voidaan pitää poliisin näkökulmasta kannatettavana.

Esityksessä ehdotetaan määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla otettavaksi käyttöön uusia perusteita pakolaisaseman lakkauttamiselle, kun on perusteltua syytä olettaa, että pakolainen on vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle tai häntä pidetään yhteiskunnalle vaarallisena, koska hänet on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta. Pakolaisasema voitaisiin myös jättää myöntämättä edellä mainituissa tilanteissa, jos asemaa ei vielä ole annettu. Näillä edellä olevilla esityksillä voidaan katsoa parannettavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mitä voidaan pitää poliisin näkökulmasta perusteltuna ja kannatettavana.

Esityksessä ehdotetaan uutta perustetta tilapäisen oleskeluluvan myöntämiselle tilanteissa, joissa kansainvälinen suojeluasema lakkautetaan, peruutetaan tai pakolaisasemaa jätetään antamatta, mutta ulkomaalaista ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. On vaarana, että laittomasti maassa oleskelevat ulkomaalaiset ajautuvat tekemään rikoksia tai voivat joutua rikollisten hyväksikäyttämiksi. Kun ulkomaalaiselle myönnetään edellä mainituin perustein tilapäinen oleskelulupa ja yhteiskunnan toimesta määritelmädirektiivin mukaiset vähimmäisoikeudet, voidaan sillä ehkäistä em. laittomaan maassa oleskeluun liittyviä riskejä. Tätä myöntämisperustetta voidaan pitää kannatettavana, koska tällä voidaan turvata yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä torjua niin sanotun varjoyhteiskunnan syntymistä.

Esityksessä ehdotetaan myös pakolaisen karkottamista koskevan ulkomaalaislain sääntelyn muuttamista komission aloittaman rikkomusmenettelyn seurauksena. Euroopan komission aloittama rikkomusmenettely edellyttää ulkomaalaislain muuttamista niin, että pakolaisen karkottamista koskeva kohta vastaa määritelmädirektiivin 21 artiklan 2 kohdan b alakohdan asettamia edellytyksiä. Määritelmädirektiivin mukaan erityisen törkeänä rikoksena voidaan pitää ainoastaan sellaista rikosta, josta on määrätty erityisen ankara rangaistus suhteessa Suomessa yleisesti sovellettavaan rangaistusasteikkoon. Pelkästään rikosten runsas määrä ei voi johtaa päätelmään siitä, että kyse olisi erityisen törkeästä rikoksesta, jos yksikään rikoksista ei ole sellaisenaan erityisen törkeä rikos todetaan EU-tuomioistuimen tuomiossa. Pakolaisen on siis täytynyt syyllistyä erityisen törkeään rikokseen, josta hänet on tuomittu ja tehdyn rikoksen vuoksi hänen katsotaan olevan yhteiskunnalle vaarallinen. Yhteiskunnan perustavanlaatuiselle

edulle aiheutetun vaaran tulee olla luonteeltaan todellinen, välitön ja riittävän vakava. Vaaran olemassaolon arvioinnin yhteydessä tulee arvioida kaikki kyseisen tapauksen olosuhteet. Pelkästään se, että pakolainen on saanut lainvoimaisen tuomion erityisen törkeästä rikoksesta, ei riitä näyttämään momentissa mainitun vaaran olemassaoloa. Pakolaista ei saa karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, johon nähden hän on edelleen kansainvälisen suojelun tarpeessa. Pakolaisen saa karkottaa vain valtioon, joka suostuu ottamaan hänet vastaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että suurinta osaa kansainvälistä suojelua saaneista, joille on em. syistä johtuen tehty karkottamispäätös, ei käytännössä pystytä karkottamaan vakavasta rikostuomiosta huolimatta, jollei koti- tai lähtömaan tilanne ole muuttunut pakolaisaseman myöntämisen jälkeen oleellisesti niin, että palautuskiellon perusteet ovat poistuneet tai jokin muu valtio suostu häntä vastaanottamaan.

Pakolaisen karkottamisen edellytykset on EU-tuomioistuimen kannanoton mukaan tehdyn rikoksen osalta erittäin tiukat. Pakolaisen karkottamisessa edellytetään erityisen törkeätä rikosta, mutta erityisen törkeän rikoksen arviointi jää aina tapauskohtaiseen harkintaan. Suomen rikoslaki ei tunne erityisen törkeän rikoksen määritelmää sen sijaan törkeä rikos tunnetaan. Rikoslain 15 luvun 10 §:ssä on lueteltu rangaistusasteikoltaan törkeimmät rikokset muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Ulkomaalaislaissa tulisi selkeästi määritellä tyyppitapaukset, joissa pakolaisen karkottamisen edellytykset ovat käsillä. Tämä antaisi "selkänojaa" päätöksen tekijälle päätöksen tueksi.

Poliisitarkastaja

Ari Jokinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 06.09.2024 klo 11:55. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

Eduskunta, hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisiylijohtaja Ilkka Koskimäki
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisilakimies Visa Weckström
Poliisihallitus, Esikunta
Sisäministeriö, poliisiosasto